

TeRecht!

Over rechtspraak in Nederland

De drie machten

De macht van de Nederlandse staat is verdeeld over de wetgevende macht, de uitvoerende macht en de rechtsprekende macht. Deze scheiding van de machten wordt ook wel de Trias Politica genoemd. Regering en parlement behoren tot de wetgevende macht. Zij maken wetten waaraan iedereen in Nederland zich moet houden. De uitvoerende macht is de overheid. Allerlei diensten van de overheid zorgen dat wetten worden uitgevoerd en bewaken dat mensen zich aan de wetten houden.

De rechtsprekende macht tot slot bestaat uit rechters. Zij controleren of de wetten correct zijn toegepast. Rechters hebben de taak mensen te berechten die zich niet aan wetten houden. En zij nemen beslissingen voor mensen en bedrijven die een probleem hebben dat ze samen niet kunnen oplossen.

Rechtsprekende macht: de Rechtspraak

Dit boek gaat over de rechtsprekende macht: over rechters. Over hun werk en over 'de Rechtspraak', hun organisatie. In Nederland werken ongeveer 2000 rechters. Per jaar behandelen zij bijna twee miljoen rechtszaken. Een kwart van de rechtszaken gaat over strafrecht. Dat zijn strafzaken waarbij iemand wordt verdacht van een strafbaar feit, zoals diefstal of mishandeling. Driekwart van de rechtszaken heeft niets met strafrecht te maken. Mensen en bedrijven komen dan voor de rechter omdat zij van mening verschillen of een probleem hebben. Met elkaar of met de overheid. Dat zijn civiele rechtszaken of bestuursrechtszaken.

Rechters zijn onafhankelijk en onpartijdig. Zij bestuderen de dossiers en al het bewijsmateriaal, luisteren naar betrokken partijen en eventueel ook naar getuigen en deskundigen. In strafzaken beoordelen rechters daarna of iemand schuldig is. Bij de overige rechtszaken beoordelen rechters wie er volgens de wetten en regels gelijk heeft.

Slachtoffer Suus

Suus is slachtoffer geworden van geweld. Iemand heeft haar geslagen en verwond en dat is een misdrijf.

Waarom is er rechtspraak?

In wetten staat wat wel en niet mag, maar ook wat de rechten en plichten van mensen zijn. Niet iedereen houdt zich altijd aan de wet. In dit verhaal slaat iemand Suus tegen de grond en dat is verboden. Ook komt het voor dat mensen en bedrijven het onderling niet eens worden over wat hun rechten en plichten zijn. Rechtspraak voorkomt dat mensen in zulke situaties het recht in eigen hand nemen. Rechters zijn onpartijdig en weten wat er in de wetboeken staat. Zij bekijken de zaak en komen tot een onpartijdig oordeel. Dat is het werk van rechters.

Geen juryrechtspraak

De meeste rechtszaken worden door één rechter behandeld. Alleen bij ingewikkelde zaken komen drie rechters samen tot een beslissing. Nederland heeft dus geen juryrechtspraak zoals de Verenigde Staten en België. In die landen beoordeelt niet de rechter, maar een jury of iemand schuldig is. Een jury bestaat uit gewone mensen, zonder speciale opleiding voor het behandelen van rechtszaken.

Verdachte Mo

Mo wordt verdacht van een strafbaar feit; hij is een verdachte. Let op: een verdachte is nog geen dader! De rechter beoordeelt op basis van de bewijzen of iemand schuldig is. Mo wordt verdacht van een zware mishandeling. De politie heeft hem opgepakt en verhoord. Hij heeft daarna een gesprek met de officier van justitie en krijgt een advocaat toegewezen. De officier van justitie vindt het van belang dat hij in voorarrest blijft zitten. Een rechter-commissaris, dat is een speciale rechter, moet daarvoor toestemming geven. Op de rechtbank wordt Mo voorgeleid aan de rechter-commissaris. Die luistert naar wat de officier van justitie, Mo en de advocaat van Mo te vertellen hebben.

Officier van justitie

De officier van justitie werkt voor het Openbaar Ministerie, een overheidsorganisatie die tot de uitvoerende macht behoort. Het Openbaar Ministerie is verantwoordelijk voor de opsporing en vervolging van strafbare feiten. De officier van justitie vertegenwoordigt in een strafzaak de Nederlandse maatschappij. De officier leidt het politieonderzoek en beoordeelt het dossier. Op basis van de informatie in het dossier kan de officier drie conclusies trekken.

- a. Er is niet voldoende bewijs. De vervolging wordt gestaakt. Iemand is geen verdachte meer.
- b. Er is voldoende bewijs, maar het gaat om een overtreding of om kleine criminaliteit.* De officier heeft diverse mogelijkheden om zo'n zaak zelf af te handelen. Bijvoorbeeld door iemand een boete op te leggen.
- c. Er is voldoende bewijs en het gaat om een misdrijf of een zware overtreding. De officier legt zulke zaken voor aan de rechter.

bijvoorbeeld: winkeldiefstal

Dagvaarding

Een dagvaarding is een officiële oproep om voor de rechter te verschijnen. De dagvaarding wordt persoonlijk overhandigd of aangetekend verstuurd.

Rechter-commissaris

Een rechter-commissaris, ook wel onderzoeksrechter genaamd, is een rechter die in bepaalde zaken het gerechtelijk vooronderzoek leidt. Op verzoek van een officier van justitie of een advocaat kan een rechter-commissaris getuigen en deskundigen verhoren. Verder houdt een rechter-commissaris in de gaten dat de rechten van een verdachte niet worden geschonden. Een huiszoeking of het afluisteren van een telefoon mag bijvoorbeeld alleen met toestemming van de rechter-commissaris. Ook mogen verdachten niet zomaar gevangen worden gezet. Binnen drie dagen na de arrestatie beslist de rechter-commissaris of het wel echt nodig is dat iemand in voorarrest blijft.

Rol van de advocaat

Een verdachte doet er verstandig aan om een advocaat in te schakelen. Een advocaat heeft rechten gestudeerd en kan vaak beter dan de verdachte zelf, aan de rechter uitleggen wat er is gebeurd. Elke verdachte heeft recht op een advocaat. Als een verdachte te weinig geld heeft voor een advocaat, dan vergoedt de overheid het merendeel van de kosten.

Wetboek van Strafrecht, artikel 302

- 1. Hij die aan een ander opzettelijk zwaar lichamelijk letsel toebrengt, wordt, als schuldig aan zware mishandeling, gestraft met een gevangenisstraf van ten hoogste acht jaar of geldboete van de vijfde categorie.
- 2. Indien het feit de dood ten gevolge heeft, wordt de schuldige gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste tien jaren of geldboete van de vijfde categorie. (Sr 304, 422) [23-03-1984, Stb. 92, i.w.tr: 01-05-1984/kamerstuknr. 17524]

DUNYA, HET MEISJE DAT OP HET TOILET ZAT TIJDENS HET DELICT, WORDT VERHOORD DOOR DE RECHTER-COMMISSARIS.

HIJ WAS ONTZETTEND KWAAD. HIJ WAS DOOR HET DOLLE HEEN.

MEET JE NOG WAT HIJ PRECIES ZEI?

IETS DAT DIE RANDDEBIEL MET ZIJN GORE POTEN VAN HAAR AF MOEST BLIJVEN.

EN TOEN?

ZE GILDE EN TOEN HOORDE IK EEN KLAP. EN DAARNA VIEL ZE OP DE GROND.

JE HEBT VERKLAARD DAT JE WAT LATER NOG EEN MANNENSTEM HOORDE.

WAS DAT DEZELFDE STEM?

NEE!

DE POLITIE HEEFT JE EEN MANNENSTEM LATEN HOREN. ZE WILDEN WETEN OF JE DIE STEM, DIE AVOND OP DE WC HOORDE.

JE WIST HET TOEN NIET ZEKER. ZOU JE NOG EENS WILLEN LUISTEREN?

JA, ABSOLUUT! NU MEET IK HET ZEKER.

EN IS DAT DE EERSTE OF DE TWEDE STEM?

DE TWEDE.

PEGGY WORDT VERHOORD DOOR DE RECHTER-COMMISSARIS.

DUS JE BLIJFT BIJ JE VERKLARING.

JA!

JA.

KLOPT HET DAT JE HEBT GEZIEN DAT MO ACHTER SUZANNE AANLIEP NAAR HET TOILET EN HAAR NEERSLOEG.

HADDEN ZE RUIZIE OF ZO?

MEET IK VEEL, HIJ WAS HELEMAAL OVER DE ROOIE.

TERWIJL DAT GEBEURDE ZAT ER EEN VROUW OP HET TOILET DIE ALLES GEHOORD HEEFT.

ZIJ HEEFT TWEE MANNENSTEMMEN GEHOORD. WAS ER NOG IEMAND BIJ?

LATER KWAMEN ER VEEL MENSEN BINNEN. OOK MANNEN.

KEN JIJ TIM BLOM?

EEN BEETJE.

JE WEEET DAT TIM DE NIEUWE VRIEND IS VAN SUZANNE?

JA! HOEZO?

GETUIGEN HEBBEN VERKLAARD DAT JIJ VERLIEFD BENT OP TIM.

WAAR SLAAT DAT NOU WEER OP, DAT HEEFT TOCH NIK...

DE GETUIGE HEEFT TWEE MANNENSTEMMEN GEHOORD DIE AVOND. EEN ERVAN IS DE STEM VAN MO. WAS TIM ER OOK BIJ?

HEEFT TIM SUZANNE NEERGESLAGEN?

HOEZO... IK SNAP NIET... WAT BEDOELT U?

WAAR SLAAT DIT NOU OP? HIJ IS HAAR VRIEND!

PEGGY, IK WIL JE ERAAN HERINNEREN DAT JE ONDER EDE STAAT. DAT WIL ZEGGEN DAT HET STRAFBAAR IS OM TE LIEGEN.

MEINEED IS EEN ERNSTIGE ZAAK WAAR LANGE GEVANGENISSTRAFFEN OP STAAN.

IK BEGRIJP DAT JE TIM WILT BESCHERMEN, OMDAT JE VERLIEFD OP HEM BENT. MAAR DOOR TE LIEGEN BRENG JE HEM ALLEEN MAAR VERDER IN DE PROBLEMEN.

EN JEZELF OOK.

DE OFFICIER VAN JUSTITIE HEEFT HET DOSSIER GEKREGEN VAN DE RECHTER-COMMISSARIS EN BESTUDEERT HET. OP BASIS VAN DIT DOSSIER BESLIST HIJ WIE HIJ ALS VERDACHTE OPROEPT IN DE ZAAK TEGEN SUUS. IS DAT MO OF IS DAT TIM?

Strafrecht

Mo en Tim worden verdacht van een misdrijf. Zij krijgen daarom te maken met het strafrecht. In het Wetboek van Strafrecht staan strafbare feiten beschreven. Strafbare feiten bestaan uit overtredingen (zoals door rood licht rijden) en misdrijven (zoals diefstal en mishandeling). Bij elk strafbaar feit wordt de maximale straf vermeld. De rechter kan geen hogere straf opleggen, maar wel een lagere. Bijzonder is dat een strafzaak geen zaak is tussen het slachtoffer en de verdachte, maar tussen de samenleving en de verdachte. De officier van justitie klaagt de verdachte namens de samenleving aan.

Civiel recht

Civiel recht heeft te maken met de afspraken die burgers of bedrijven onderling hebben gemaakt of willen maken. Denk aan zakelijke afspraken en contracten (handelsrecht), maar ook aan huwelijksovereenkomsten, adoptie en echtscheidingen (familie-recht). Over zo'n afspraak kan een meningsverschil ontstaan, waar beide partijen onderling niet uit komen. De handels- of familierechter kan dan duidelijkheid scheppen en beoordelen wat over en weer de rechten en plichten zijn.

Bestuursrecht

Het bestuursrecht regelt hoe de overheid en burgers zich tegenover elkaar moeten gedragen, dus wat mag, moet en niet mag. Burgers en bedrijven zijn het regelmatig oneens met een beslissing van een overheidsinstantie. Iemand vindt een strafkorting op de uitkering niet terecht, een aanslag van de belastingdienst te hoog of een afwijzing van een asielaanvraag een grote fout. Eerst kan

iemand bezwaar maken bij de overheidsinstantie zelf. Als dat niet helpt, kan de kwestie worden voorgelegd aan de bestuursrechter. De bestuursrechter beoordeelt vervolgens of de overheidsinstantie correct en volgens de wet heeft gehandeld.

De kantonrechter

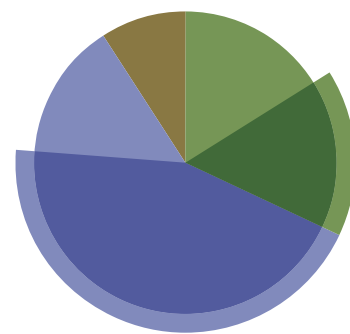
De kantonrechter behandelt over het geheel genomen de wat lichtere zaken. Veel kantonzaken hebben te maken met wonen, werken en winkelen. Denk bij wonen aan problemen over de huur van woningen of aan niet-betaalde energierekeningen. Werken is de inzet bij ontslagzaken: de kantonrechter kan arbeidsovereenkomsten ontbinden en een ontslagvergoeding toekennen. Winkelen leidt soms tot schulden, maar ook tot conflicten wanneer een product kapot is. De kantonrechter behandelt zakelijke geschillen tot een bedrag van 5000 euro. Daarnaast beoordeelt de kantonrechter lichte strafzaken, namelijk verkeersovertredingen. Tot slot kunnen mensen bij de kantonrechter bezwaar maken tegen boetes.

Kort geding of voorlopige voorziening

Soms is het noodzakelijk dat er snel een voorlopige uitspraak van de rechter komt. Een asielzoeker dreigt het land te worden uitgezet. Een werkgever wil voorkomen dat werknemers gaan staken. Een bedrijf wil dat lasterlijke teksten meteen van een website worden verwijderd. Met een speciale procedure - een kort geding of voorlopige voorziening - kunnen mensen en bedrijven binnen een paar dagen, of zelfs binnen een paar uur, een uitspraak van de rechter krijgen.

Percentage behandelde zaken in 2005

Totaal straf*	32%
Totaal civiel	59%
Totaal bestuur	9%

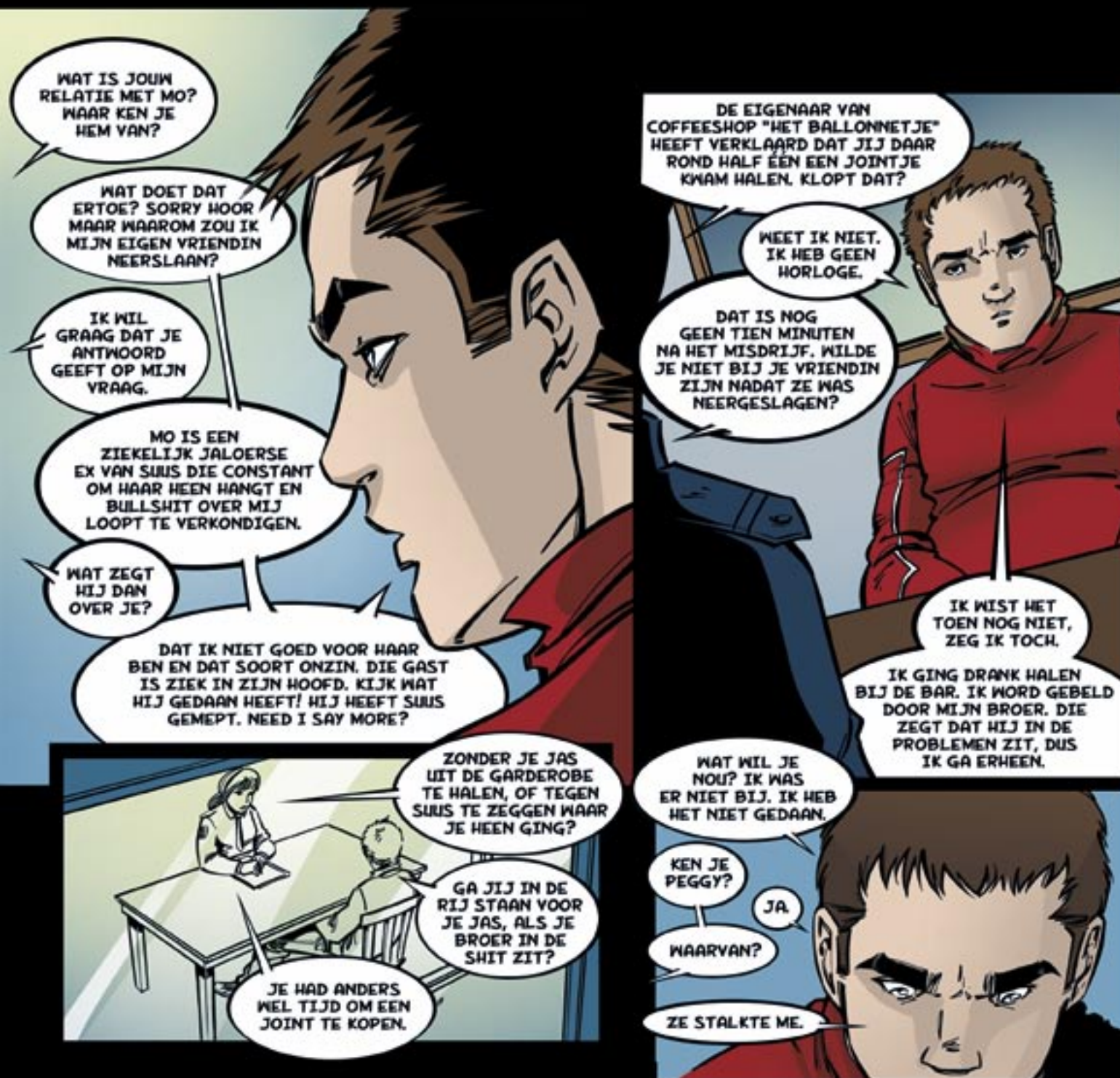
Waarvan kantonzaken

Kanton straf*	18%
Kanton civiel	44%

Inclusief 9% rechtszaken, waarin iemand bij de kantonrechter bezwaar maakt tegen een boete voor een verkeersovertreding. Deze zaken worden vaak tot het bestuursrecht gerekend.

Rechter

Een rechter wordt voor het leven benoemd, na een gedegen opleiding en een strenge selectie. Aan rechters worden hoge eisen gesteld. En terecht, want hun beslissingen hebben vaak grote gevolgen. De benoeming voor het leven maakt dat rechters onafhankelijk zijn. Zij kunnen in vrijheid een beslissing nemen, zonder dat ze bang hoeven te zijn voor ontslag. Heel belangrijk is de onpartijdigheid van rechters. Natuurlijk hebben ook rechters een eigen mening. Maar, in hun werk laten zij hun persoonlijke mening, geloof of politieke overtuiging geen rol spelen. De toga die rechters dragen, benadrukt dat ze niet als privé-persoon oordelen. Ze nemen besluiten als onafhankelijk en onpartijdig lid van de rechterlijke macht. Eenvoudige rechtszaken worden door één rechter behandeld; de alleensprekende rechter of enkelvoudige kamer genaamd. Bij strafzaken spreken we dan van een politierechter. Moeilijke zaken worden door drie rechters bekeken. Samen vormen zij een meervoudige kamer en één van de drie rechters is de voorzitter.

Hoe word je rechter?

Er zijn twee manieren om rechter te worden. Mensen met een afgeronde universitaire studie Nederlands recht kunnen worden toegelaten tot een zesjarige vervolgoopleiding. De tweede manier geldt voor mensen met minstens zes jaar juridische ervaring, bijvoorbeeld bij een rechtbank of een advocatenkantoor. Zij kunnen tot rechter in opleiding worden benoemd via de Selectiecommissie Rechterlijke Macht.

Verschonen

Soms kan de schijn ontstaan dat de rechter partijdig is. Een bekende van de rechter is bijvoorbeeld bij de rechtszaak betrokken. In dat geval moet de rechter zich verschonen. Dat betekent dat de rechter zich terugtrekt en de rechtszaak overlaat aan een andere rechter.

Centrale hal

In de centrale hal van het gerechtsgebouw wachten mensen totdat hun rechtszaak begint. De verdachte en misschien zijn familie of vrienden ontmoeten hier de advocaat. Ook het slachtoffer met eventueel ouders en vrienden wachten in de hal. Soms gaan het slachtoffer en aanhang naar een aparte wachtruimte.

Slachtoffer

Het slachtoffer, Suus in dit verhaal, is niet verplicht om de rechtszaak bij te wonen, behalve als hij of zij als getuige wordt opgeroepen.

1 Gerechtsbode

De gerechtsbode roept de zitting uit. Iedereen gaat dan de rechtszaal in. Verder regelt de bode dat alles tijdens de zitting goed verloopt.

2 De parketpolitie

De parketpolitie is een speciale politiedienst die de orde in het gerechtsgebouw handhaaft en zorgt voor het vervoer van de verdachten tussen de rechtbank en een gevangenis.

3 Officier van justitie

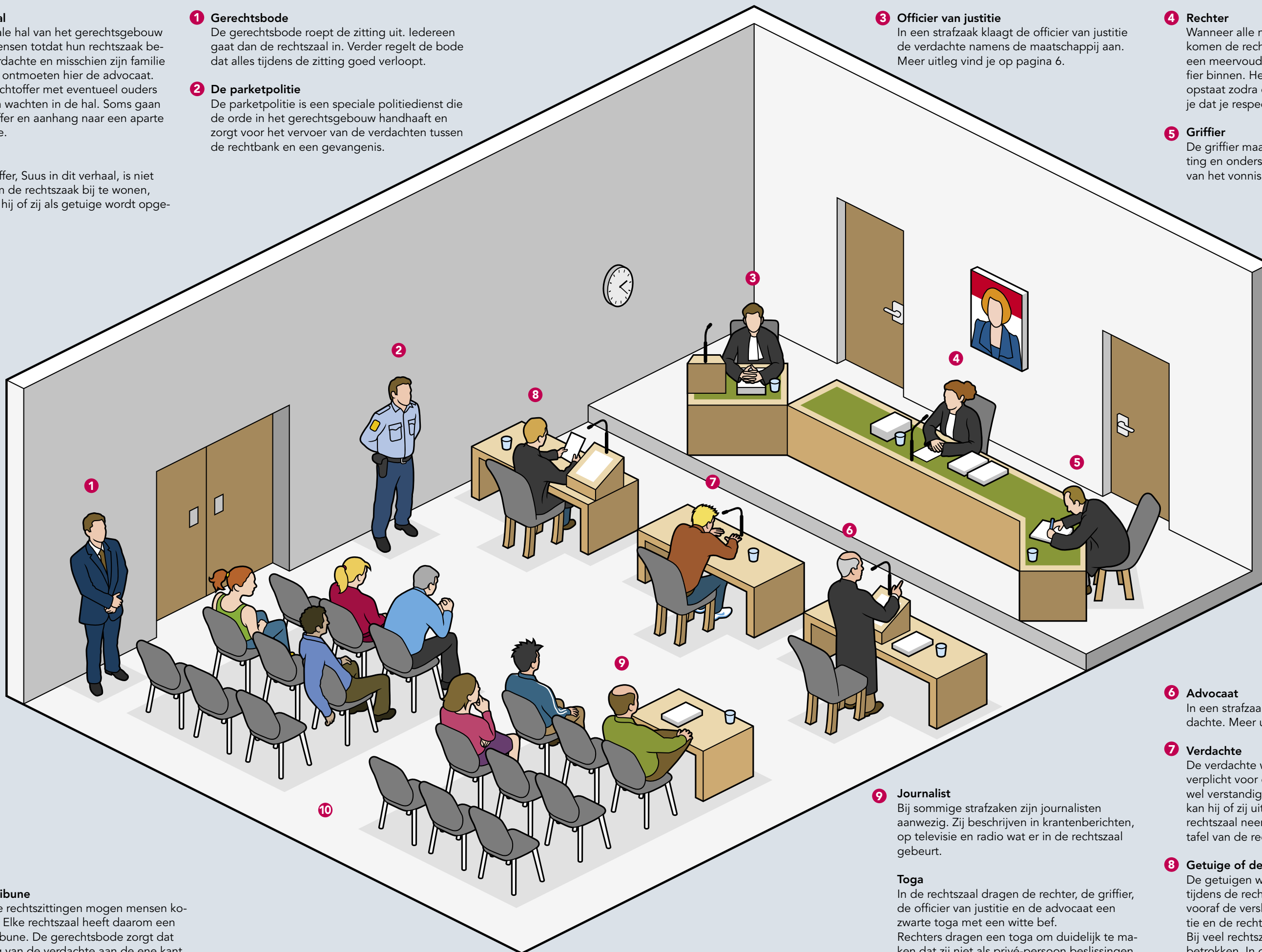
In een strafzaak klaagt de officier van justitie de verdachte namens de maatschappij aan. Meer uitleg vind je op pagina 6.

4 Rechter

Wanneer alle mensen hebben plaatsgenomen, komen de rechter (of 3 rechters wanneer het een meervoudige kamer betreft) en de griffier binnen. Het is de gewoonte dat iedereen opstaat zodra de rechter binnenkomt. Zo toon je dat je respect hebt voor de wet.

5 Griffier

De griffier maakt een verslag van de rechtszitting en ondersteunt de rechter bij het schrijven van het vonnis.

6 Advocaat

In een strafzaak verdedigt de advocaat de verdachte. Meer uitleg vind je op pagina 7.

7 Verdachte

De verdachte wordt gedagvaard, maar is niet verplicht voor de rechter te verschijnen. Het is wel verstandig als de verdachte komt, want dan kan hij of zij uitleg geven aan de rechter. In de rechtszaal neemt de verdachte plaats voor de tafel van de rechter.

8 Getuige of deskundige

De getuigen worden meestal niet gehoord tijdens de rechtszitting. De rechter heeft vooraf de verslagen van de verhoren bij de politie en de rechter-commissaris gelezen. Bij veel rechtszaken worden deskundigen betrokken. In de regel brengen deskundigen een verslag uit op papier. Zij worden bijna nooit in de rechtszaal verhoord.

9 Journalist

Bij sommige strafzaken zijn journalisten aanwezig. Zij beschrijven in krantenberichten, op televisie en radio wat er in de rechtszaal gebeurt.

Toga

In de rechtszaal dragen de rechter, de griffier, de officier van justitie en de advocaat een zwarte toga met een witte bef. Rechters dragen een toga om duidelijk te maken dat zij niet als privé-persoon beslissingen nemen, maar als vertegenwoordigers van het Nederlands recht.

10 Publieke tribune

Bij bijna alle rechtszittingen mogen mensen komen kijken. Elke rechtszaal heeft daarom een publieke tribune. De gerechtsbode zorgt dat de aanhang van de verdachte aan de ene kant zit. Het slachtoffer en zijn of haar familie en vrienden krijgen een plek aan de andere kant.

DRIE MAANDEN LATER OP HET KANTOOR VAN TIMS ADVOCaat.

LAAT MAAR KOMEN. IK HEB HET NIET GEDAAN EN DAAR BLIJF IK BIJ.

TIM, IK HEB DE GETUIGENVERKLARINGEN GELEZEN. DE RECHTER GAAT JE VEROOEDELEN, WANT ER ZIJN VEEL BEWIJZEN TEGEN JE.

ALS JE HET GEDAAN HEBT, KUN JE BETER BEKENNEN.

WAT? HOE KUN JE ME NOU VERDEDIGEN ALS JE NU AL DENKT DAT WE GAAN VERLIEZEN?

TIM, ALS JE BLIJFT VOLHOUDEN DAT JE HET NIET GEDAAN HEBT, KAN IK WEINIG VOOR JE DOEN.

MAAR IK HEB HET NIET GEDAAN!!

SUIJS HEEFT JE GEZIEN, IEMAND HEEFT JE GEHOORD EN JE HEBT EEN MOTIEF! ALS JE HET GEDAAN HEBT, DAN RAAD IK JE AAN OM TE BEKENNEN!

LUITER TIM, WANNEER JE NIET BEKENT, KUN JE OOK GEEN SPIJT HEBBEN.

DE RECHTER ZAL JE DAN OOK EEN ZWAARDERE STRAF GEVEN.

EN ALS IK BEKEN?

DAN LIGT HET ANDERS! DAN KRIJG JE DE KANS OM HET UIT TE LEGGEN. WIL JE BEKENNEN?

NEE... WEET IK NIET. IK BEN GEWOON BANG, WEET JE.

Het strafproces

Tijdens het strafproces behandelt de strafrechter de zaak volgens een vaste structuur en in een vaste volgorde.

1. Opening onderzoek ter zitting

De rechter opent het onderzoek ter zitting en controleert of hij de juiste persoon voor zich heeft. De rechter vertelt dat de verdachte niet verplicht is om antwoord te geven op vragen. Daarna geeft de rechter het woord aan de officier van justitie.

2. Tenlastelegging

De officier van justitie heeft tijdens de rechtszaak de rol van openbaar aanklager. In de tenlastelegging vertelt de officier waarvoor de verdachte terecht moet staan en welke bewijzen er tegen de verdachte zijn.

3. Onderzoek door de rechter

De rechter vraagt de verdachte naar de toedracht van het strafbare feit. Voorafgaand heeft de rechter het dossier goed bestudeerd. Tijdens de zitting vraagt de rechter flink door om de waarheid te ontdekken. Daarnaast informeert de rechter naar de persoonlijke omstandigheden van de verdachte.

4. Requisitoir

Wanneer de rechter zich voldoende heeft geïnformeerd, krijgt de officier het woord. Hij houdt dan een requisitoir. In dit betoog ver-

telt de officier wat hij van de zaak vindt. In de regel eist de officier dan ook een straf.*

5. Pleidooi

De advocaat houdt een pleidooi voor de verdachte. Als een verdachte ontkent, zal een advocaat vertellen waarom er onvoldoende bewijzen zijn. Als een verdachte bekennt, dan benadrukt een advocaat meestal welke verzachtende omstandigheden er zijn. De advocaat legt uit waarom de rechter eigenlijk een lagere straf zou moeten opleggen dan de officier eist.

6. Replik en dupliek

De rechter biedt de officier van justitie altijd gelegenheid te reageren op het pleidooi van de advocaat. Dit heet repliek. De advocaat mag daarna weer reageren op wat de officier zei. Dit heet dupliek.

7. Laatste woord

Tegen het einde van de zitting krijgt de verdachte het laatste woord van de rechter.

8. Uitspraak

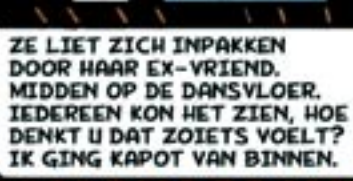
Na het horen van beide partijen en het laatste woord van de verdachte sluit de rechter het onderzoek ter zitting. Direct daarna doet de rechter uitspraak. Als drie rechters de zaak behandelen, volgt de uitspraak meestal 14 dagen later.

een geldstraf, taakstraf, celstraf of een combinatie daarvan

Publiek en pers in de rechtszaal

De rechtspraak in Nederland is openbaar. Vrijwel alle rechtszaken mogen worden bijgewoond door belangstellenden en journalisten. Openbaarheid heeft twee doelen. Ten eerste kan het werk van de rechter worden gecontroleerd. Ten tweede kan dankzij de aanwezigheid van de pers een groot publiek via kranten, televisie en radio vernemen wat de rechter heeft besloten. Familiezaken en strafzaken met een minderjarige verdachte vinden altijd achter gesloten deuren plaats. Maar, de uitspraak in deze zaken is wel openbaar.

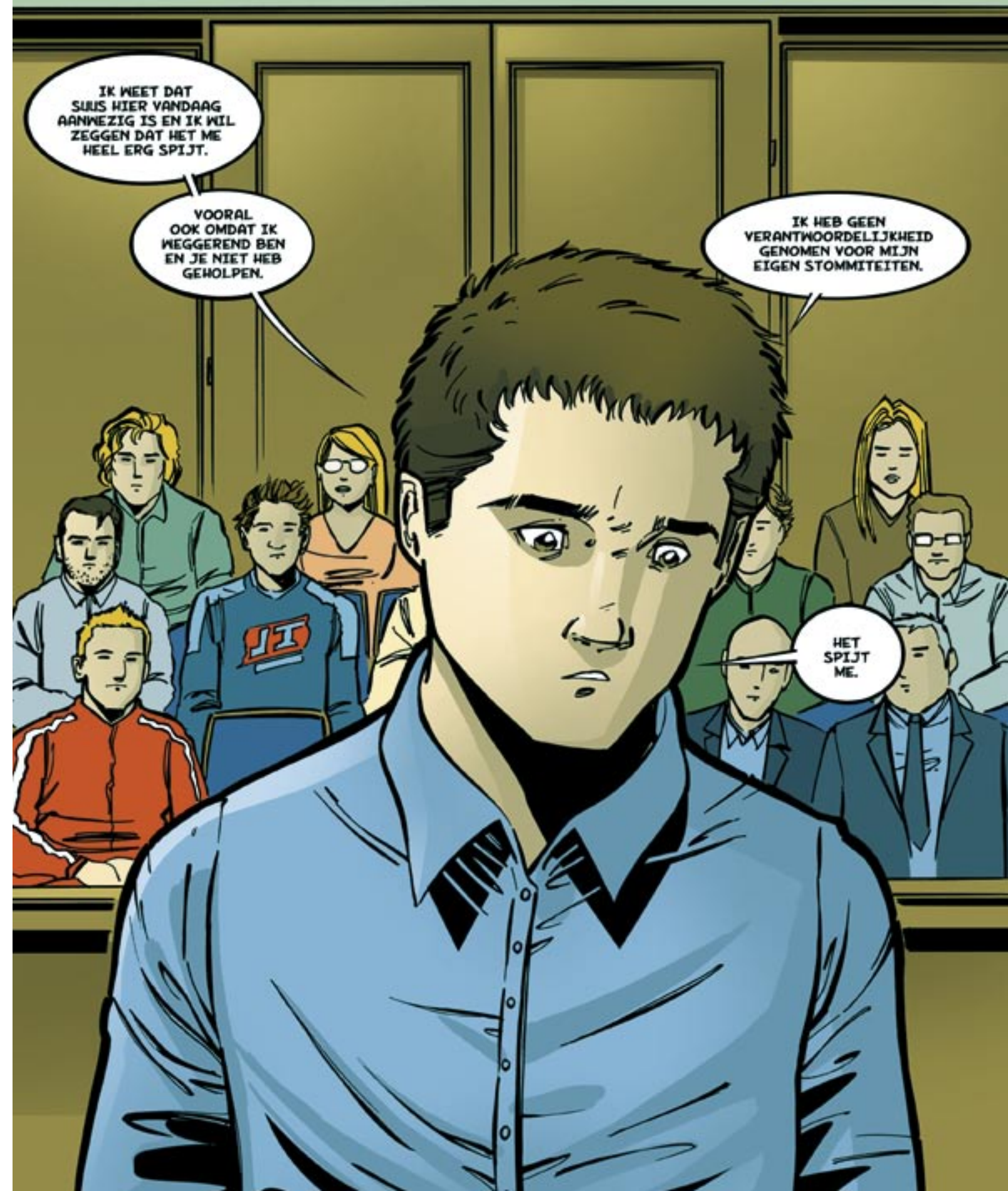

Voorwaardelijk en onvoorwaardelijk

Een rechter kan voorwaardelijk of onvoorwaardelijk straffen. Een onvoorwaardelijke straf wordt ook echt uitgevoerd. De veroordeelde moet bijvoorbeeld een boete betalen. Een voorwaardelijke straf wordt niet uitgevoerd, maar is een stok achter de deur.

Een voorbeeld: de rechter veroordeelt een dief tot een voorwaardelijke gevangenisstraf van 30 dagen met een proeftijd van een jaar. De dief hoeft de gevangenis niet in. Maar gaat hij binnen dat jaar weer de fout in, dan moet hij alsnog 30 dagen zitten.

Hoe komt een rechter tot een beslissing?

Rechters baseren hun uitspraken op wetten, internationale verdragen, jurisprudentie, gewoonten en gebruiken. Rechters passen de wet toe, maar ze maken geen wetten. Dat is de taak van de wetgevende macht: van regering en parlement.

Jurisprudentie bestaat uit beslissingen van andere rechters in vergelijkbare zaken. De rechter houdt in zijn oordeel ook rekening met het ongeschreven recht, oftewel de gewoonten en gebruiken van onze maatschappij. Zo gelden er in de horeca andere gewoonten dan op een bloemenveiling. Hieruit blijkt wel dat rechtspraak écht maatwerk is: geen rechtszaak is hetzelfde.

Vonnis

De uitspraak van een strafrechter in een rechtszaak heet een vonnis. Voor het vonnis zoekt de rechter het antwoord op drie vragen. Is het feit bewezen? Is het feit strafbaar? Is de verdachte strafbaar? Als het antwoord op deze drie vragen ja is, dan beoordeelt de rechter welke straf of maatregel passend is.

Vrijspraak

Bij een vrijspraak stelt de rechter vast dat niet wettig en overtuigend is bewezen dat de verdachte het feit heeft gepleegd waarvoor hij werd vervolgd. De strafzaak eindigt dan zonder veroordeling.

Straf

De rechter legt een straf op als de verdachte schuldig is bevonden en gestraft moet worden. Er zijn verschillende soorten straffen.

- a.** een gevangenisstraf
- b.** een geldboete
- c.** een taakstraf (een leerstraf of een werkstraf)

Maatregelen

Naast straffen zijn er ook maatregelen. Een voorbeeld hiervan is dat de dader een schadevergoeding moet betalen aan het slachtoffer. Ook terbeschikkingstelling* is een maatregel. De rechter legt TBS op als de dader van een zwaar misdrijf ontoerekeningsvatbaar is. Er is sprake van zo'n ernstige psychische stoornis dat de dader niet (voldoende) wist wat hij of zij deed. De dader moet dan naar een gesloten inrichting voor een psychiatrische behandeling. De behandeling kan jaren duren en sommige daders komen nooit meer vrij.

afgekort TBS

In hoger beroep

Als iemand het niet eens is met de uitspraak van de rechter, dan is meestal hoger beroep mogelijk. Dat betekent dat een andere - hogere - rechter de hele zaak opnieuw bekijkt. Een rechter in hoger beroep heet een 'raadsheer' en de rechterlijke uitspraak wordt geen vonnis maar een 'arrest' genoemd. De officier van justitie heet in hoger beroep een 'advocaat-generaal'.

De meeste beroepszaken worden behandeld door een gerechtshof. Nederland is verdeeld in negentien arrondissementen met elk een rechtbank en in vijf ressorten met elk een gerechtshof. Een deel van de beroepszaken gaan naar de Centrale Raad van Beroep en het College van Beroep voor het bedrijfsleven. Deze twee organisaties behandelen alleen bestuursrechtzaken.

* Hoewel de Centrale Raad van Beroep en het College van Beroep voor het bedrijfsleven beide hogerberoepsinstanties zijn, kan men daarna niet nog eens in hoger beroep bij de Hoge Raad der Nederlanden.

Hoge Raad

Tegen de uitspraak van een gerechtshof kan bijna altijd beroep worden ingesteld bij de Hoge Raad der Nederlanden. De Hoge Raad is het hoogste rechtscollege. De Hoge Raad behandelt de zaak niet opnieuw, maar kijkt uitsluitend of het recht juist is toegepast. Met andere woorden: heeft de rechter geen fouten gemaakt? Als de Hoge Raad oordeelt dat het recht niet correct is toegepast, wordt de rechtszaak terugverwezen naar het gerechtshof.

Rechtspraak voor jeugd

Tot je achttiende ben je minderjarig. Dat betekent dat je ouders verantwoordelijk voor je zijn, ook als je iets uithaalt wat niet mag. Als je bijvoorbeeld een winkelruit ingooit, dan draaien je ouders voor de schade op. Vanaf 12 jaar kunnen jongeren met een rechter in aanraking komen. Voor hen is er een speciale kinderrechter. De kinderrechter behandelt strafzaken en andere zaken waar jongeren bij betrokken raken.

Jeugdstrafrecht

Als jongeren van 12 tot 18 jaar een strafbaar feit plegen, vallen zij onder het jeugdstrafrecht en dan gelden speciale straffen en maatregelen. Niet alle zaken komen voor de rechter. De politie handelt minder ernstige vergrijpen, zoals winkeldiefstal en vernieling, meestal zelf af. Vaak gebeurt dat via een Halt-project. De dader moet dan een aantal uren werken zonder daarmee geld te verdienen. Bovendien moet de minderjarige de aangerichte schade vergoeden.

Kinderrechter bij strafzaken

Bij zwaardere zaken komt de zaak bij de officier van justitie terecht. Die beslist of de minderjarige een boete krijgt of een taakstraf.* De officier brengt ernstige zaken voor de kinderrechter. Deze zaken worden achter gesloten deuren behandeld. Bij ernstige feiten kan de kinderrechter een minderjarige dader veroordelen tot een gevangenisstraf in een speciale jeugdinrichting.

Kinderrechter bij familiezaken

De kinderrechter treedt ook op bij familiezaken. Een kind kan bijvoorbeeld niet meer bij de ouders wonen, omdat dat te gevaarlijk is. In zo'n geval kan de rechter beslissen dat het kind uit huis wordt geplaatst. De kinderrechter beslist ook bij wie de kinderen na een echtscheiding gaan wonen, als de ouders daar samen niet uitkomen. De rechter praat met de kinderen om te horen wat zij het liefste willen.

* een taakstraf is een werkstraf of leerstraf

INDEX

Advocaat	pag. 7	Pers (in de rechtszaal)	pag. 17
Advocaat-generaal	pag. 25	Publieke tribune	pag. 15
Arrest	pag. 25	Publiek (in de rechtszaal)	pag. 17
Artikel 302	pag. 7	Raadsheer	pag. 25
Bestuursrecht	Pag. 10	Rechter	pag. 13
Centrale hal	pag. 14	Rechter (hoe word je)	pag. 13
Civiel recht	pag. 10	Rechter (hoe komt hij/zij tot beslissing)	pag. 22
Dagvaarding	pag. 7	Rechter-commissaris	pag. 7
Deskundigen	pag. 14	Rechtspraak voor jeugd	pag. 26
Drie machten	pag. 3	Rechtspraak (waarom)	pag. 4
Gerechtsbode	pag. 14	Rechtsprekende macht: de Rechtspraak	pag. 3
Gerechtshof	pag. 25	Slachtoffer	pag. 4
Getuigen	pag. 14	Straf	pag. 23
Griffier	pag. 14	Strafproces	pag. 17
Hoge Raad	pag. 25	Strafrecht	pag. 10
Hoger beroep	pag. 25	Taakstraf	pag. 26
Jeugdstrafrecht	pag. 26	TBS	pag. 23
Juryrechtspraak	pag. 5	Toga	pag. 15
Kantonrechter	pag. 10	Verdachte	pag. 5
Kinderrechter	pag. 26	Verschonen	pag. 13
Kort geding	pag. 10	Voorlopige voorziening	pag. 10
Maatregelen	pag. 23	Voorwaardelijk en onvoorwaardelijk	pag. 20
Officier van justitie	pag. 6	Vonnis	pag. 23
Parketpolitie	pag. 14	Vrijspraak	pag. 23

de Rechtspraak

Als je meer wilt weten:

www.rechtspraak.nl

De website over de rechtspraak in Nederland. Hier vind je naast allerlei informatie over recht, rechters en rechtszaken een rechtspraakquiz en een virtuele rondleiding door een rechtszaal.

www.vetverkeerd.nl + www.om.nl/boetebase

Dit is de jeugdsite van het Openbaar Ministerie met veel informatie over misdadaad en straf maar je vindt er ook informatie voor een werkstuk of spreekbeurt. En wil je weten hoe hoog de boete is als je te hard rijdt op je brommer? De boetebase rekt het voor je uit.

www.politie.nl + www.halt.nl

Wat gebeurt er als je wordt opgepakt door de politie en wat moet je doen als je een taakstraf krijgt? Kijk daarvoor op de jeugdpagina's van de politie en Halt.

Colofon

'TeRecht!' is bedoeld voor leerlingen in het voortgezet onderwijs die met de klas een rechtszaak gaan bijwonen. Bestelinformatie staat op www.rechtspraak.nl.

Jaarlijks bezoeken duizenden leerlingen met hun docent een rechtszitting. Wil je ook naar een rechtszaak? Neem dan contact op met de dichtstbijzijnde rechtbank voor meer informatie.

Deze brochure is een uitgave van de Raad voor de rechtspraak, afdeling Communicatie, postbus 90613, 2500 EH Den Haag.

Aan de inhoud kunnen geen rechten worden ontleend.